

ANNALES SCIENTIA POLITICA

VOLUME 5, NUMBER 2, 2016

ANNALES SCIENTIA POLITICA

Vol. 5, No. 2, 2016

VENCÁLEK, J.: Do We Need Correct Managers or Personalities? *Annales Scientia Politica*, Vol. 5, No. 2 (2016), pp. 58 – 63.

Abstract:

Complexity of development of relations which originate on the European continent makes the need for a comprehensive approach to the organization and administration of the territory. The existing preference of loyal managers with their economic and operational focus to assessing reality comes into conflict with the need to analyze the complementary relations conditioning the potential of the area. The need for highly knowledgeable personalities with moral credit is particularly evident in the creation of fractal relationships between functionally and semantically established local, regional and global structures.

Keywords:

Fractal, Border region, Inclusive differentiation, Correct manager, Personality

JAROSLAV VENCÁLEK

Institute of Political Sciences
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
Email: jaroslav.vencalek@unipo.sk

POTŘEBUJEME KOREKTNÍ MANAŽERY ANEBU OSOBNOSTI?

JAROSLAV VENCÁLEK

Institute of Political Sciences
Faculty of Arts
University of Prešov
Slovak Republic
Email: jaroslav.vencalek@unipo.sk

Abstract:

Complexity of development of relations which originate on the European continent makes the need for a comprehensive approach to the organization and administration of the territory. The existing preference of loyal managers with their economic and operational focus to assessing reality comes into conflict with the need to analyze the complementary relations conditioning the potential of the area. The need for highly knowledgeable personalities with moral credit is particularly evident in the creation of fractal relationships between functionally and semantically established local, regional and global structures.

Keywords:

Fractal, Border region, Inclusive differentiation, Correct manager, Personality

Pokusme se vnímat název článku – Potřebujeme korektní manažery anebo osobnosti? – a tím i danou konkrétní otázku nikoliv ve smyslu dichotomie (to znamená buď jedno, nebo druhé), ale funkčně a významově ve vztahu k dalšímu rozvoji lidských společenství. Vyjděme proto ze všeobecně známé zkušenos-

ti, že každý společenský vývoj je provázen potřebou jak dostatku korektních manažerů, tak i významných osobností. Mimo vědecký zájem by tudíž měla zůstat snaha o případnou kvantifikaci vztahu mezi „korektními manažery“ a „osobnostmi“. Nehledě na skutečnost, že někteří korektní manažeři mohou být vnímání jako významné osobnosti a naopak, některé osobnosti mohou reprezentovat korektní manažery. A přesto, právě takto formulovaná otázka je neobyčejně společensky relevantní.

Proč?

Protože v současném, globalizací utvářeném světě, se řešení vztahu „já“ (my) – „jiní“ (oni) stává principiální platformou pestré škály, ať teprve vznikajících, či již existujících a v krajině probíhajících společenských procesů.

Cílem této studie je zvýraznění stále naléhavěji se prosazující společenské potřeby zamýšlet se nad rozdíly vznikajícími preferováním užšího pojetí korektního (loajálního) manažera, řešícího zejména ekonomicko-provozní aspekty daných lidských činností, či preferováním osobností, vybavených jak odbornými znalostmi z dané problematiky, tak i disponujícími morálním kreditem, umožňujícím complementární posuzování dopadů zamýšlených

lidských činností na jednotlivé části přírodních a společenských složek krajinné sféry.

Roman Berger (1930*) – významný slovenský hudební skladatel a teoretik hledající hudební formy, které by odpovídaly současnému způsobu vědeckého myšlení, uvedl v jednom z rozhovorů: „Demokracie ustrnula na úrovni, která je škandalózná a je v rozpore s poznáním – najmä vedeckým. O filozofickej reflexii ani nehovorím“ (Berger citován in Čorná, 2015, s. 99).

Společenská důležitost a význam tohoto tvrzení spočívá především v tom, že důrazně upozorňuje na obecnou provázanost demokracie, podobně jako kteréhokoliv jiného společenského jevu, s jeho časovou dimenzí.

Pokud vnímáme kulturu v širším slova smyslu, tedy jako soubor společenských nástrojů a mechanismů, jejichž smyslem je fungování duchovního rozměru lidských společenství, pak pod tímto termínem rozumíme i tvorbu takových sil soudržnosti (koheze), které zabezpečují fungování společenských celků. S daným tvrzením lze pak souhlasit, neboť duchovní rozměr evropské kultury přestává v západní civilizaci fungovat. To neovlivní ani skutečnost, že se cítíme být institucionálně zabezpečeni a vybaveni k tomu, abychom mohli o sobě tvrdit, že jsme členy demokratického společenství.

Lidská civilizace je na rozdíl od ostatních souborů tvořených zástupci živočišné říše výjimečná v tom, že její sociální evoluce není jen pouhým výsledkem vítězství silnějších nad slabšími, nýbrž důsledkem velmi složitého a komplikovaného procesu, spočívajícího ve vzájemném chápání lidské různosti. To neznamená, že by se v lidské společnosti neuplatňoval přirozený výběr. Naopak! Je zřejmé, že v historickém vývoji lidských společenství se uplatňoval velmi výrazně.

Teodor Münz (1926*) – slovenský filosof uvádí: „Přirozený výběr, který platí aj v ľudskej spoločnosti, uprednostňuje najschopnejších, čiže nie najmorálnejších, ale najširokolakťovejších, ktorí vedia, keď na to príde, šikovne klamať a ktorí majú v dejinách tiež svoj význam. Ich pravdy-ľži občas dlho vedú spoločnosť a neprinášajú len zlo, aspoň nie okamžite viditeľné, ale aj dobro, získané nie vždy len poctivým spôsobom, Pravda nie je hneď ľžou, zlo hneď zlom a podvodník pod-

vodníkom, ale všetko sa vyjaví neskôr. A kým je lož pravdou, tak vedie. Napokon zlo nikdy nie je absolútne, vždy zistíme aj jeho pozitíva. A ak potom aj prichádza náprava, nebýva vždy úplná, všeličo zo starého zostáva, čo žije a na čom sa buduje ďalej“ (Münz, 2008, s. 29).

Význam tohoto tvrzení spočívá mimo jiné v tom, že rovněž důrazně upozorňuje na obecnou provázanost lidských hodnocení (v tomto případě ve smyslu dobro – zlo) s jejich časovou dimenzí. Münz upozorňuje, že „příroda nás zaťažila nielen obmedzeniami v poznávaní každej skutočnosti, ale ešte nás podelila aj na jednotlivcov, navzájom oddelených rôznymi, priamo nepreniknuteľnými bariérami, takže potom jednak každý poznáva skutočnosť svoj-sky, jednak, čo je oveľa horšie, nevidíme, čo sa skrýva vo vnútornej skutočnosti druhého človeka, ani nášho najbližšieho... Problémy s druhým človekom máme aj keď je nám naklonený, čo však urobíme, keď táto bariéra mu umožní obrátiť sa proti nám, keď nás môže egoisticky podvádzať, keď môže luhať, zneužívať, okrádať nás a my to nezbadáme? ...Tu je azda najväčší kameň úrazu nášho spoločenského života, tu sa v nás azda najviac budí potreba mravnosti“ (Münz, 2008, s. 25 – 26).

Z uvedených poznatků lze vyvodit tvrzení: Jestliže v evoluci ostatních živočišných druhů planety Země mohou fungovat na bázi přirozeného výběru struktury utvářené hierarchicky, ve sféře vzájemného soužití lidského druhu *Homo sapiens sapiens* tomu tak dlouhodobě být nemůže. Přirozený výběr je sice jedním z elementů lidské evoluce, avšak na určitém stupni vzájemné propojenosti civilizačních struktur nemůže být dlouhodobá existence pestře diferencovaných struktur *Homo sapiens sapiens* odvislá jen od lidmi hierarchicky vnímaných struktur. Respektování vzájemné lidské rozdílnosti a lidský soucit vedou k potřebě preferování jiných struktur lidských pospolitostí.

Lze se oprávněně ptát. Kterých?

Současnost lze považovat za klíčové období, v němž je zapotřebí soustředit pozornost k hledání nových modelů interkulturního a transkulturního uspořádání světové populace. Cílem tohoto směřování by mělo být nalezení takové nové strukturální uspořádanosti lidských souborů, které by jednoznačně zabraňovaly exkluzi „odlišnosti jiných“.

Německý sociolog Ulrich Beck (1944 – 2015) k současnému vnímání časoprostorových struktur uvádí „Vnímání a chápání situace a vývoje je podstatným způsobem zkruseno tím, že se systematicky rozchází to, co je vnější a vnitřní, smluvená a faktická hra rolí. V mnoha oblastech hrajeme divadlo podle scénáře industriální společnosti, i když v poměrech, v nichž jednáme a žijeme, už nemůžeme předepsané vůbec plnit: přehráváme je sobě i druhým, i když současně víme, že všechno probíhá v zásadě úplně jinak... Povinností politiků je předstírat (zejména ve volebních programech), že mají moc rozhodovat, i když nejlépe sami vědí, že jde jen o legendu podmíněnou systémem, která se při nejbližší příležitosti může obrátit proti nim... Politika už není jediným, ba ani centrálním místem, kde se rozhoduje o utváření společenské budoucnosti... Dá se říci, že veškeré představy o centralizaci politiky jsou nepřímým úměrným stupněm demokratizace společnosti“ (Beck, 2004, s. 368 – 369).

Má-li demokracie na prahu 3. tisíciletí, charakterizovaném totální proměnou modernizačních fenoménů 19. a 20. století (podmíněných především vědecko-technickým rozvojem), představovat funkční perspektivu, nemůže ustrnout na atributech provázejících její rozvoj koncem 2. tisíciletí (představujících zejména prvky jejího institucionálního zabezpečení), ale musí reflektovat komplexní proměny světa, generované globálním šířením nejrůznějších provázaností, sítí vztahů a vazeb. Slovy Ulricha Becka tak rozvoj demokratizace společnosti je propojen s potřebou systémové změny v nazírání na uspořádání a organizaci společensko-prostorových struktur a vnímání těchto nových skutečností.

Podle českého filosofa Milana Kreuzziegera „Aby svět nebyl ovládnut voluntaristickými projevy moci nejvlivnějších zemí, je třeba vyjednat základní zákony a dodržování elementárního souboru lidských práv a povinností“ (Kreuzzieger, 2012, s. 55).

Vyjdeme-li z myšlenek Beckových, pak možné oddělení lokálních, regionálních a globálních vztahů skončilo právě s koncem modernity ve 2. tisíciletí. Vlastní přelom 2. a 3. tisíciletí je jednoznačně provázen naléhavou potřebou všech společenských struktur domluvit se a přijmout na bázi „inkluzivní diferenciaci“ nové principy vnímání jejich existence. Jedno je

proto jisté. Hierarchické vnímání těchto struktur podmíněné pouhým principem přirozeného výběru se stalo společensko-historicky překonanou formou a jakékoliv ulpívání, byť na dílčích aspektech tohoto paradigma je pro současný rozvoj demokracie výrazně kontraproduktivní.

Studovat společenské jevy ale z hlediska doposud stále výrazně převládajícího principu hierarchie časoprostorových struktur, je však nepochybně mnohem snazší, neboť takto vnímané strukturální společenské procesy lze snáze kvantifikovat. Důsledkem tohoto přístupu je nepolevující tlak na autory vědeckých prací, aby jejich závěry obsahovaly kvantifikační ukazatele. To je ale zejména ve společensko-vědní oblasti mnohdy značně problematické.

Každé lidské konání je především výsledkem seberealizace konkrétního člověka. Jednotlivé činnosti mohou být tak spojeny s kvantitativními nebo kvalitativními výstupy. Jejich základem bývá především individuální tvořivost, nikoliv mechanické kompletování prakticky čehokoliv, podle předem, někým jiným (cizím), deklarovaných kritérií. Tuto skutečnost nemůže změnit ani fakt, že příslušná kritéria budou „řídícími strukturami“ deklarována jako „doporučení“.

Pavel Barša (1960*) – významný český politolog a výzkumný pracovník Ústavu mezinárodních vztahů v Praze dochází k závěru: „Ti, kteří absolutizují hledisko kvantitativní účinnosti, nejsou schopni se této pasti vyhnout, neboť zcela ztotožňují naplnění života s vnějším úspěchem, a za dosažení svých cílů jsou totiž ochotni platit jakoukoli cenu“ (Barša, 2015, s. 87).

Z tohoto pohledu se ukazuje, že k největšímu nepochopení duchovní podstaty lidské kultury dochází v západní civilizaci při práci s pojmem „implementace“. Pojem je interpretován v drtivé většině případů jako potřeba ztotožnění, nikoliv jako tvůrčí interpretace daného obsahu ve vztahu ke konkrétním podmínkám příslušných časoprostorových struktur. A protože zisk se stal prioritním cílem rozhodujícího počtu lidských činností, je vnímání pojmu „implementace“ s cílem vzniku souladu na bázi ztotožnění, spojováno se ziskem materiálního bonusu (často v podobě finančně-dotačního). V motivaci lidí k aktivitám ať výrobním či nevýrobním, začínají převládat

tužby mít se co nejdříve dobře a sílí potřeba jednotlivce stát se co nejrychleji úspěšným. Vnímání času se tak výrazně zúžilo na jeho měrnou dimenzi. A protože tato funkce času je definována jednoznačně, je čas vnímán v postmoderním světě západní civilizace zúženě ve smyslu pouhé časorozměrné veličiny, která má všude na Zemi stejnou definiční hodnotu.

V západocivilizačních společnostech v důsledku preferování vnímání rychlosti změn, dochází ke ztrátám potřeby vnímat čas v opačném smyslu, tedy vnímat jej s nezbytnou pomalostí. Tím se rozumí potřeba přistupovat k jakýmkoliv činnostem s dostatkem času nezbytným k rozvinutí energie lidské tvořivosti. Lidové přísloví nabádá „Dvakrát měř, jednou řež“. Dostatek času je nejen podstatný aspekt umělecké tvorby, ale i vědeckého poznání, které takto může pronikat k podstatě – v globalizované společnosti ke komplementárně propojeným procesům. Schopnost pohlížet na konkrétní území z nejrůznějších vizionářsky-projekčních úrovní a pokoušet se o tvorbu nových, funkčnějších forem společenských objektů a jevů, by mělo být cílem nejen umělecké a vědecké fronty, ale v nevladnějších slova smyslu i cílem celé občanské společnosti.

V „teorii fraktální demokracie“ jsem uvedl: „Takmer fatálny vplyv na spôsob poznávania spoločenskej reality má nezohľadnenie (prítom v evolúcii biologického druhu *Homo sapiens sapiens* historickým vývojom mnohokrát potvrdené) rôznych rýchlostí plynutia interných časov v jednotlivých regiónoch sveta“ (Vencálek, 2014, s. 50).

Je proto neobyčejně důležité poznat nejen obsahově prostorou diferenciaci světa, ale také jeho rozrůzněním obsahově časové. To nepředstavuje jen pouhé získání informací, ale na prahu 21. století se takový přístup stává klíčovým pro hodnocení globálních provázanosti v nejrůznějších společenských procesech. Proto i „Citadela“ – básnická meditace o smyslu života a světa v podobě rozsáhlého filosofického eseje válečného pilota a předního francouzského spisovatele první poloviny 20. století Antona se Saint Exupéryho (1900 – 1944) je trvalou inspirací k tomu, aby byla pochopena jeho teze „Sjednotit znamená lépe svázat jednotlivé rozličnosti, a ne je vymazat kvůli bezduchému pořádku“ (Exupéry, 1998, s. 149).

Je velkou chybou, že v evropské politické praxi se vyskytují jen velmi zřídka lidé, kteří studovali geografické vědy se zvláštním zaměřením na rozvojové možnosti potenciálu krajiny. Uvažovat nad možnostmi jak nejlépe propojit rozličné části krajiny, vyžaduje zevrubnou znalost jejich potenciálu. Ten má celou řadu podob, počínaje fyzicko-geografickými aspekty (např. půda, voda, nerostné bohatství, morfologie krajiny) a konče společenskými aspekty (např. činnosti člověka v krajině, kulturní formy života, technologie). Vytvářet politicky podmíněná rozhodnutí bez znalosti potenciálu příslušných území může být nejen kontraproduktivní, ale může mít i vážné dopady na další vývoj historicky podmíněných a dlouhodobě v dané krajině existujících sociálních a územních soudržností (kohezi). Je nedoceněním celospolečenského významu geografické vědy, jestliže je na ní pohlíženo pouze jako na vědeckou disciplínu zabývající se pouhým rozmístěním, strukturou a dynamikou objektů a jevů (přírodních i společenských) v krajinné sféře.

Studium potenciálů, zejména regionů chápaných v nejrůznějších funkčních a významových úrovních, je spojeno se studiem kolektivních pamětí, generačně přenášených lidmi, kteří svými životy byli, jsou či budou propojeni s danou krajinou v nejrůznějších podobách a formách.

George Friedman (1949*) – Evropan maďarského původu, avšak s výjimkou kojeneckého věku, celoživotně občan USA, zakladatel a výkonný ředitel americké soukromé konzultační agentury Stratfor (Strategic Forecasting) a odborník na mezinárodní geopolitiku, vnímá význam kolektivní paměti evropského obyvatelstva žijícího především v kulturně podmíněných regionech následovně:

„Historická paměť Evropy je nadčasová. Veci, ktoré sa stali veľmi dávno, sú omnoho reálnejšie než to, čo sa deje teraz... Aj Američania si pripomínajú svoju minulosť, ale nie tak úzkostlivo a s takou hrdosťou ako Európania. Tí sa od roku 1945 snažia o kolektívnu amnéziu. Chvilku to fungovalo, ale paměť na přežití sa vracia. Najzreteľnejšie je to vidieť na hraničných územiach. Nemám tým na mysli priamo hraničnú čiaru, ale územie v jej okolí. Je to priestor, kde sa krajiny stretajú. Európa má veľa takýchto hraničných území. Európska únia sa snažila, aby sa stali históriou. Bolo to, akoby

chcela zmazať rozdiely medzi štátmi... Na to, aby hraničné územia vymizli, treba dlhý čas. To je jeden zo zásadných problémov Európskej únie. Ľudia sa síce snažia zabudnúť, ale problémy existujú ďalej. Môžeme si odpustiť, môžeme sa tváriť, že sme zabudli, ale spomienky, strach a nevraživosť sa nikdy celkom nevytratia. A ak sa situácia vyostří, čo sa raz za čas môže pritrafiť hocikde, spomienky sa znovu vyroja a spolu s nimi strach a nevraživosť. Európania si myslia, že k tomu už nemôže dôjsť... Ale staré zvyky sa dajú len ťažko vykoreniť... Skúste odhadnúť, koľko potrvá, kým opäť začnú fungovať (staré, ošarpané) colnice na kontinente, kam sa valí nemecká sila tentoraz cez prúd svojho exportu? A čo bude s hranicami medzi členskými a nečlenskými krajinami EU, ako je to v prípade Slovenska a Ukrajiny? - Trvalo celé hodiny, kým som sa dostal z ukrajinskej strany na Slovensko (v septembri 2011). Príslušníci slovenskej hraničnej polície sa správali podozrievavo predovšetkým k Ukrajincom, ktorí vstupovali na územie Európskej únie. Boli rovnako nevrlí ako v časoch studenej vojny. Na hraničnom priechode chýbala toaleta, ale keď človek musí, tak sa nedá nič robiť. Zamieril som k budove, kde v štátnom obchode predávali škótsku whisky Johnnie Walker Black, ale toaletu tam nemali. Zašiel som za budovu. Hraničná policajтка (pochopiteľne, žena) dobehla za mnou, aby mi zabránila takto zhanobiť ukrajinskú dôstojnosť. Keď som zamával americkým pasom, stíchla a odišla. Opäť som sa cítil ako v roku 1975, keď vás americký pas buď dostal za mreže, alebo vám garantoval kráľovské zaobchádzanie“ (Friedman, 2015, s. 187 - 189).

Ivan Žucha (1939 - 2009) - profesor na Psychiatrické klinice Fakultní nemocnice a Lékařské fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě zastával názor „To, čo so svojou inteligenciou urobíme, je vec nášho charakteru“ (Žucha citovaný in Čorná, 2015, s. 49). Spisovateľ Exupéry v metaforickej podobe uvádza: „Jedinou tvou hradbou je totiž síla štruktúry, ktorá ťe formuje a ktoré sloužíš. ...Vhodit do obilného pole jediné zrnko plevy je nebezpečné, pretože bytí plevy je silnejší než bytí obilí a zdání nebo množství tu nic neznamená. Tvé množství je obsaženo v zrně. Počkej, až uběhne nějaký čas, a pak je spočítáš“ (Exupéry, 1998, s. 212 - 213).

Podle vědce, ale i esejisty Žuchy „Existuje sůhra mezi vonkajšími normami a vnutorným svedomím alebo superegom. Odlišujeme sa len v tom, či viac závisíme od vonkajších noriem alebo sú pre nás dôležitejšie naše vlastné (Žucha citovaný in Čorná, 2015, s. 53).

Zde se možná přibližujeme k podstatě problému „manažer versus osobnost“. Významný slovenský hudebný skladateľ, muzikológ a vysokoškolský pedagóg Vladimír Godár (1956) uvádza: „Jednoducho, moc uprednostňuje „neosobnosti“, takzvaných „manažérov“, pred osobnosťami. Manažéri zamestnaní v štátnych inštitúciách cítia závislosť od politiky a nechcú stratiť svoje služobné postavenie. Predvádzajú rituály korektnosti... (Godár citovaný in Čorná, 2015, s. 12)

V loňském roce jsem upozornil na konsenzuální potřebu vnímání dvou stěžejních problémů současné reality světa. Tím prvním byla potřeba akceptování vzájemnosti globálních, regionálních a lokálních vztahů (tedy vzájemnost mezi autonomně a heteronomně působícími systémy), tím druhým byla potřeba tvorby zcela nových fraktálních vztahů mezi existujícími fragmentárně diferencovanými územními částmi, zejména pak Evropy (Vencálek, 2015, s. 91).

Na mimořádném zasedání vlády Slovenské republiky bylo dne 3. 11. 2015 schváleno opatření, podle něhož Slovensko zřídí zahraniční policejní jednotku ochrany schengenské hranice. Už tento fakt sám o sobě vypověděl o tom, jak velká pozornost bude muset být v budoucnu věnována fenoménu zvaném „hranice“. Schengenská hranice totiž není nic jiného, než systém vytvořený ze státních hranic o specifickém významu.

Na straně jedné máme co do činění s hranicemi liniového typu (např. státní hranice), na straně druhé se stále zvyšuje význam hraničních regionů, tedy území, kde v podmínkách Evropy došlo v historickém vývoji k míšení národů, kultur, náboženství, ale i dalších sociálně-kulturních znaků a charakteristik. Lze se oprávněně domnívat, že hraniční regiony jsou v mnoha směrech významnější než územní celky omezené vlastními hranicemi. V souladu s tvrzením „Obyvatelia týchto hraničných území sú jedineční a neraz sa stáva, že táto komunita má viac spoločného medzi sebou než so svojou materskou krajinou“

(Friedman, 2015, s.16), lze konstatovat, že jediný progresivně možný přístup představuje co nejkomplexnější studium organizace a fungování územních a společensko-kulturních struktur. K tomu je však zapotřebí osobností, které by nebyly jen loajální k ochraně překonaného paradigma lidského poznání (paradigma konkurence), ale byly schopny a ochotny usilovat o spolupráci na bázi vzájemné výhodnosti pro všechny zúčastněné prostřednictvím funkčně nových, fraktálně pojatých, územně-společenských struktur.

Literatúra:

- BARŠA, P.: Cesty k emancipaci. Praha: Academia 2015.
- BECK, U.: Riziková společnost. Na cestě k jiné modernitě. Praha: Sociologické nakladatelství 2004.
- ČORNÁ, T.: V postmodernom svete, rozhovory. Bratislava: Marenčin PT 2015.

- EXUPÉRY, A. de S.: Citadela. Praha: Vyšehrad 1998.
- FRIEDMAN, G.: Ohniská napätia. Na prahu krízy v Európe. Bratislava: Ikar 2015.
- IVANIČKA, K.: Základy synergetiky. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica 1997.
- KREUZZIEGER, M.: Kultura v době zrychlené globalizace. Studie k transkulturnímu obratu. Praha: Filosofia 2012.
- MÜNZ, T.: Hľadanie skutočnosti. Bratislava: Kaligram 2008.
- VENCÁLEK, J.: Teória fraktálnej demokracie. Theory of Fractal Democracy. Prešov: Filozofická fakulta Prešovské univerzity v Prešove 2014.
- VENCÁLEK, J.: Autonomie a heteronomie jako společenské hodnoty na přelomu 2. a 3. tisíciletí. *Annales Scientia Politica*. Vol. 4, No. 2 (2015), s. 87 – 92.